

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
דברים
מנחם אב ה'תש"פ ב'של"א
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

חמשה דברי הלכה והנהגה, מאת הגאון הצדיק רבי נסים רצאבי זצ"ל – אביו של מרן שליט"א, לרגל יום היארצייט הכ"ח שלו, בתאריך ו' מנחם אב.
לגבי הפטרת איכה היתה לזונה וגו' שקראנו בשב"ק זו, ביאור דברי הגמ' ביבמות מט: מנשה הרג את ישעיה וכו', מקומות שאומרים בתפילה דברים מישעיה הנביא אולם לא מזכירים את שמו, והיכן קברו של ישעיה.
בעניין מקום קבורתו של אלישע הנביא, חידוש מדוע ישנו בניין עבודה זרה על קברו, אלישע אחר היה גלגול של גיחזי.
מערת המכפלה ומקום מקדשנו אשר שועלים הילכו בס, כי הם נמצאים בחלקם בשליטת הישמעאלים.
צורת החזקת כוס של ברכה, תשובה לשואלים בדבר התמונות שפורסמו בחוברות "שערי יצחק" מהחתונה ומשמחת ז' ברכות של בן מרן שליט"א שם נראה מרן אוחז את הכוס בצורה אחרת, וביאור הראיה מן הפסוק ואתן את הכוס על כף פרעה.
בעניין נר חנוכה במוצאי שבת, האם נר חנוכה קודם או נר הברדלה.
בעניין מנהגינו לאכול בשר אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, תשובה לשואלים התייחסות מרן שליט"א על דברי הרב יצחק יוסף בשיעורו האחרון אשר כהרגלו חוזר בכל שנה על אותם הדברים מבלי לענות על כל הטענות שהעלו בפניו, ותוספת דברים חדשים ממרן שליט"א בעניין זה.
בעניין ההנהגה בבית הכנסת, יראת שמים והכנעה וכבוד בית הכנסת.
השלמה לגבי דברי הטוען כי לא יכול להיות שבעוון הדיבור בבית הכנסת מקבלים ענשים כ"כ חמורים.
בעניין בית כנסת המחולק ל"קפסולות" ע"י ניילון, האם זה נחשב מחיצה החוצצת בין המתפללים. הבהרה לגבי התמונה שפורסמה בשיעור מוצש"ק שלח לך עם מכשיר שנראה כטלפון בלתי כשר.



כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 554

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031



השיעור מוקדש לעילוי נשמת הגאון הצדיק הרב נסים דמתקרי מארי נחום בן רבי נסים, זכותם יגן עלינו אמן, במלאות עשרים ושמונה שנה לאסיפתו לבית עולמו, ביום ו' באב. תנצב"ה.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש לעילוי נשמת אבא מארי הגאון הצדיק הרב נסים דמתקרי מארי נחום בן רבי נסים, זכותם יגן עלינו אמן, במלאות עשרים ושמונה שנה לאסיפתו לבית עולמו. תנצב"ה.
בעזרת ה' שיעור זה נסוב על חידושי תורה מתוך כתבי אבא מארי, וגם דברי הלכה והנהגה שראיתי, בס"ד נרחיב ונפתח את הדברים, בפרט מה שנחוץ לזמנינו. ביחד הם חמשה עניינים.

לגבי הפטרת איכה היתה לזונה וגו' שקראנו בשב"ק זו, ביאור דברי הגמ' ביבמות מט: מנשה הרג את ישעיה וכו', מקומות שאומרים בתפילה דברים מישיעה הנביא אולם לא מזכירים את שמו, והיכן קברו של ישעיה.

אנחנו קוראים בשבת שלפני צום תשעה באב, את הפטריות 'תלת דפורענותא', בשבת שעברה קראנו חזון ישעיהו בן אמוץ אשר תזה על יהודה וירושלם [ישעיהו א', א'], והשבת קראנו, איכה היתה לזונה קריה נאמנה [ישעיהו א', כ"א], ביטוי חזק שפותחים בו את ההפטרה בכדי לזעזע את הציבור, 'איכה' מלשום איכ, כאדם המוציא רוק מן הפה, כפי שחז"ל אומרים לגבי מה שאמר עשיו [בראשית כ"ז, ל"ו] הָכִי קָרָא שְׁמוּ יַעֲקֹב. זהו בזיון. כמרכן אשה שתשמע מבעלה ביטוי גרוע כזה. הרי הקב"ה שהוא החתן שלנו, של כנסת-ישראל, אומר לנו לשון כזאת חריפה, כמה הדבר מבהיל ופוגע. אבל זהו בכדי לעורר אותנו מתרדמתנו.

בגמרא במסכת יבמות [דף מ"ט ע"ב] כתוב כך, תני, שמעון בן עזאי אומר, מצאתי מגלת יוחסין בירושלם, וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש, וכתוב בה משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי, וכתוב בה מנשה הרג את ישעיה.

הוא מביא כמה דברים שהיה כתוב בה, והדבר השלישי הוא, 'מנשה הרג את ישעיה'. דהיינו, מנשה מלך ישראל, הוא שהרג את ישעיהו. למה? אומרת הגמרא, אמר רבא, מידן דייניה וקטליה. לרשע הזה היו טענות וקושיות על ישעיהו, הוא לא סתם הרג אותו, חיפש לו נימוקים והצדקות. אמר ליה, משה רבך אמר [שמות ל"ג, כ'] פִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחִי, ואת

אמרת [ישעיהו ו', א'] וְאָרְאָה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל כְּסֵא רָם וְנִשְׂאָה? הוא אומר 'משה רבך', לא משה רבינו, כביכול הוא לא הרב שלו. הוא טוען על ישעיהו, איזה דברים אתה אומר? אתה חייב מיתה. כך הוא אומר, בכדי להרגיע את המצפון שלו.

משה רבך אמר [דברים ד', ז'] מִי כִּיִּי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאנוּ אֱלֹהֵינוּ, ואת אמרת [ישעיהו נ"ה, ו'] דְּרָשׁוּ יִי בְּהַמְצֵאוֹ? משה רבך אמר [שמות כ"ג, כ"ו] אֶת מִסְפַּר יְמֵיךָ אֲמַלֵּא, ואת אמרת [מלכים ב' כ', ו'] וְהִסְפַּתִּי עַל יְמֵיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה?

ישעיה הנביא שומע זאת, ואומר לעצמו, גם אם אני אענה לו הוא לא יקבל, הרי הוא רק מחפש תירוצים, הוא לא שואל את השאלה בגלל שהוא רוצה לדעת, גם אם אענה לו הוא לא יקבל. אמר ישעיה, ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה. ואי אימא ליה, אשויה מזיד. אמר שם, איבלע בארזא. ישעיה הנביא אמר שם קדוש, ועל ידי זה נבלע בארז ונעלם. אתויה לארזא ונסרוה.

הדבר נודע למנשה. כתוב בירושלמי [סנהדרין פ"י הל"ב], שקצוות הגלימה – דהיינו הציציות – נשארו מחוץ לעץ, ולפי"ז ראו היכן הוא נמצא, הבינו שהוא נבלע בארז, לכן מנשה הרשע אמר להם שינסרו, והם מנסרים. כי מטא להדי פומא, נח נפשיה.

מה קרה? משום דאמר [ישעיהו ו', ה'] וּבְתוֹךְ עַם טָמֵא שְׁפָתַי אֲנֹכִי יוֹשֵׁב. כיון שהוא אמר דבר בגנות עם ישראל, 'עם טמא שפתיים', לכן הוא נפגע בשפתיים.

אנחנו יודעים מי היה ישעיהו הנביא, חז"ל משווים אותו למשה רבינו, כתוב [מלכים ב' כ"א, ט"ז] וְגַם דָּם נָקִי שִׁפְךָ מִנְּשֵׂה הָרְבִּיחַ מֵאֵד עַד אֲשֶׁר מָלֵא אֶת יְרוּשָׁלַם פֶּה לָפֶה וְגו'. מה הפירוש? וכי הוא הרג כ"כ הרבה אנשים בירושלם? אלא מובא בפסיקתא רבתי, כי הוא הרג את ישעיה, שהוא שוה במדרגתו למשה רבינו שנאמר בו [במדבר י"ב, ח'] פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ. בכל זאת,

שערי יצחק – השיעור השבועי

מביאים פסוק, מזכירים את השמות. כגון בתיקון של שבת, לאחר פרשת העקידה, וקיים לנו י"י אלהינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך כאמור, וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאָף אֶת בְּרִיתִי אֶת בְּרִיתִי אֲבָרְהָם אֲזָכֹר וְהָאָרֶץ אֲזָכֹר וַיִּקְרָא כ"ו, מ"ב. ואח"כ אנחנו אומרים, וקיים לנו י"י אלהינו את הדבר שהבטחתנו על ידי צפניה חוזה כאמור, בָּעֵת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וְגו' [צפניה ג, כ]. גם בתפילות בתעניות, בפיסקת 'אל תעזבנו אבינו וכו', אנו אומרים כך, וקיים לנו י"י אלהינו את הדבר שהבטחתנו על ידי ירמיה חוזה כאמור, וּבָעֵת הַהִיא נָאֵם יְיָ יִבְקֹשׁ אֶת עוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנו וְגו' [ירמיהו נ, כ]. וכהנה וכהנה. תמיד מזכירים. אבל בקדושה אנו אומרים, 'על יד נביאך'. מי זה נביאך? לא מוזכר השם שלו.

אפשר אולי למצוא תירוצים, אולי בגלל שאח"כ מביאים פסוק מספר יחזקאל [יחזקאל ג, י"ב] בְּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ, לכן לא רצו להיכנס בעת בדיוק מי אמר.

אבל גם בנוסח נפילת פנים, אנחנו אומרים כך, עשה עמנו צדקה למען שמך, כמו שהבטחתנו על ידי נביאך, לְמַעַן שְׁמִי אֲאָרִיךְ אִפִּי וְתִהְיֶה לִּי אֲחֻטָּם לְךָ לְבִלְתִּי הִכְרִיתְךָ. מי אמר זאת? ישעיה הנביא [ישעיהו מ"ח, ט]. וגם כאן לא מזכירים אותו. פלא עצום.

נראה כי ישנו עונש על ישעיה, כיון שהיו לו כמה חטאים בפה, לא מזכירים את שמו.

במסכת כלה רבתי [ו] כתוב, ת"ר על שלושה דברים נענש – ישעיה, על שקראם זרע מְרַעִים [ישעיהו א', ד], וקראם בני עוננה, זרע מנאף, שנאמר [ישעיהו נ"ז, ג] וְאַתֶּם קָרְבוּ הִנֵּה בְּנֵי עֲנָנָה זֶרַע מְנַאֵף וְתִזְנֶה. אלו שלושה ביטויים. לפי העניין נראה, כי הוא מאשים כביכול את אבותיהם, אתם השורש של הרע, זרע מרעים'. אוי, על מי אתה מדבר?

לגבי הביטוי שאמרנו בתחילת השיעור, 'איכה היתה לזונה', הוא לא נענש, כיון שהוא מדבר

הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, ולפי הכתוב בספר העיקרים ומאמר ראשון פרק י"ח] ובעוד כמה מפרשים, גם זה שהוא אמר 'שם' בכדי להציל את עצמו, גם זה דבר טעות, אסור היה לו לעשות זאת. ודאשתמש בתגא, חלף [אבות פ"א משנה י"ג]. אסור לאדם להציל כך את עצמו. אפשר להשתמש בשמות הקדושים, לכבוד ה', אבל לא להצלת נפשות. אם ירצה הקב"ה, יעשה לו נס, אבל לא ע"י שהוא אומר את השם.

וגם לגבי מה שהוא אמר 'כי איש טמא שפתים אנכי', מובא בעין יוסף על מדרש רבה, שגם זאת היה אסור לו לומר. למרות שכתוב שם במדרש, שהקב"ה אמר לו 'על זה אתה רשאי', מה שאתה אומר כך על עצמך 'טמא שפתים אנכי', נו, אבל על עם ישראל אתה אומר? אבל בכל זאת, גם על כך הוא נתבע. אולי הדבר פחות חמור, הרי הוא נענש בסוף, כפי שכתוב אח"כ על המלאך [ישעיהו ו', ו] וַיִּעַף אֵלַי אֶחָד מֵן הַשָּׁרָפִים וּבִידוֹ רִצְפָה בְּמַלְקָתִים לָקַח מֵעַל הַמְּזֻבָּת. הוא שָׁם לוֹ אֶת הַגַּחְלַת בְּפִיו. כתוב 'ובידו רצפה', דהיינו גחלת. לכאורה, תגיד 'גחלת', מה זה 'רצפה'? אלא פירושו, 'רצוץ פה שדיבר קטיגוריא על בְּנֵי'.

אם כן, ישנם יחד שלשה דברים. א' אמר שם המפורש בכדי להציל את עצמו, ב' שאמר טמא שפתיים אנכי, ג' שאמר ובתוך עם טמא שפתים.

ישנו דבר פלא עצום. בקדושה אנחנו אומרים כך, נקדישך ונעריצך וכו' כדבר האמור על יד נביאך וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ וְגו'. הרי ישעיה אמר זאת [ישעיהו ו', ג]. מדוע לא אומרים, 'כדבר האמור על ידי ישעיה נביאך?' למה לא מזכירים את שמו?

הרי לאחר מכן אנו אומרים, ועינינו תראינה במלכות עוזך, כדבר האמור בשירי קדשך, על יד דוד עבדך משיח צדקך, יְמַלֵּךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּהָ [תהלים קמ"ו, י]. מזכירים את דוד. כיו"ב בכל מקום, כאשר

אל עם ישראל, מוכיח את האנשים והציבור הנמצא כיום. אבל לדבר על אבותיהם, זרע מרעים, בני עוננה, בני של כשפנים, כביכול האשמה היא השרשים, וכי חס ושלוש שורש החטא נמצא באבותינו הקדשים, על כך הוא נענש.

א"כ ישנם שלשה דברים, או שלושת הדברים הללו, או שלושת הדברים שאמרנו מקודם. לכן בקדושה המשולשת, כאשר אומרים ג' פעמים 'קדוש', לא מזכירים שאמר זאת ישעיה, זהו עונש נצחי לדורי דורות. כי זהו עלבון שמשמיטים את שמו, מדלגים על שמו.

היכן קברו של ישעיהו? הרי כתוב שהוא נבלע בארז?

הבן יהודע אומר [ביבמות שם], שאח"כ הוא השתחרר מן הארז. כאשר הוא מת, ממילא הוא יצא משם, וקברו אותו בכבוד. אינני יודע, האם יודעים כיום בודאות היכן הקבר שלו, ישנן כל מיני שמועות.

בכל אופן, מן הענשים של הגדולים, אנחנו ניקח מוסר. אם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו איזובי הקיר?

בעניין מקום קבורתו של אלישע הנביא, חידוש מדוע ישנו בניין עבודה זרה על קברו, אלישע אחר היה גלגול של גיחזי.

לגבי אלישע הנביא, מי מגיע לקרסולי רגליו, נתעוררתי להסביר איזה דבר בקשר לקבר שלו, כי כמעט אף אחד כיום אינו יודע היכן הוא, ונתברר שזה נמצא לא רחוק ממערת אליהו הנביא.

לפני שנתיים – שלוש, ידידנו הרב אלעד יוחנן יצ"ו מהעיר צפת ת"ו שלח לי כמה דפים מתוך הספר 'היכל הוראה' [סימן ע' דף ק"מ], וכתוב שם כך, אודות מה שנשאלתי היום מיהודים יקרים יר"ש מתושבי חיפה, שמצאו בספרים עתיקים, שקברו של אלישע הנביא נמצא בעיר חיפה בהר הכרמל, לא רחוק ממערת אליהו הנביא

הידועה, והם מצאו מקום הקבר. ברם דא עקא, שכח הסט"א גובר רח"ל, וכל מקום שיש בו קדושה הסט"א מתדבקת לשם, והנצרים ימ"ש לפני כתשע מאות שנה, בנו שם על המערה ב"ת לטומאתם.

בימים ההם, כאשר לא היה פה שלטון, נלחמו וכבשו כל מיני אומות, מי שהצליח במלחמות, תפשו הם את המקום מאז, ובנו שם מנזר על הקבר. ויהודים רוצים להתפלל על הקבר, אבל אי אפשר, אסור להיכנס לבית של נצרים, זה כמו כנסייה, עבודה זרה, זהו מקום טמא. אז אמרו, טוב, אולי נבנה איזה בית בסביבה, ונתפלל שם, סמוך לקבר לפחות.

ועתה באו אלי הנ"ל להציע את ספקם אם מותר להתפלל על קברו. וכן האם מותר לפרסם הדבר, שהרי זה יכול להכשיל אחרים שיכנסו למנזר לחפש את המערה ולהתפלל שם על קברו ממש. אולי ישנם כאלה שלא יודעים שהדבר אסור, ויתפללו על הקבר ממש.

ובתוך דבריהם הראו לי מתולדות רבינו האור החיים הקדוש וז"ל, רבינו ותלמידיו עלו גם לראש ההר, כדי להתפלל על קברו שלנביא אלישע בן שפט. ומשנוכחו לדעת כי הנצרים השתלטו על המקום, עמדו במרחק, ומיררו בבכי על חילול המקום בידי הערלים. ע"כ.

ובעיקר באו בשאלתם, לאיזה צד ולאיזה כיוון ראוי להתפלל.

והוא עונה על כך, הנה זה ודאי שאין שום היתר ליכנס לתוך בית תיפלתם אפילו כדי להשתטח על קברי צדיקים. אפי' אם ישנו איזה הכרת, כגון אם ישנה איזו מתיחות בין יהודים לגויים, וצריכים אולי להיכנס למקום שלהם. ואף משום איבה אסור לעשות כן, כמ"ש בספר ארעא דרבנן [סימן שני] בשם תלמידי רבינו יונה, שאין להתיר איסור תורה משום איבה. מה שיהיה קצת שנאה ח"ו בין יהודים לבין גויים, זאת לא סיבה להתיר איסורי תורה. וללכת לבית תפלותם הוא איסור דאורייתא, ואכן גם בחצר אסור לעמוד.

בס"ד הבנתי תשובה לזאת, מתוך כתבי אבא מארי זצוק"ל.

בחוברת 'תנורו של עכנאי' מופיע בסופה [ע"ג הכריכה מאחור] צילום מתוך כתב ידו ממש. המדובר שם, על אלישע אחר, כידוע שהוא יצא לתרבות רעה, כמבואר בגמרא במסכת חגיגה ודף ט"ו ע"א, ורבי מאיר היה תלמיד שלו. והגמ' שואלת, איך רבי מאיר למד ממנו תורה, אפילו לאחר שיצא לתרבות רעה? הרי כתוב שהוא ליוה אותו, והראה לו עד היכן תחום שבת וכו'. והלא אסור ללמוד תורה מרב שאינו הגון? רב שאינו דומה למלאך ה' צבאות, אל יבקשו תורה מפיהו.

והגמרא עונה, רבי מאיר רימון מצא, תוכו אכל וקליפתו זרק. חכמים לא הסכימו לכך, כי זה מסוכן ללמוד מאדם שיש לו דעות מקולקלות, אפילו שהוא חכם ויודע תורה. כי בסך הכל, הכלי טמא, הפה הוא טמא, הרי הוא רשע, אמנם אתה רוצה לנצל את ידיעותיו בתורה, וללמוד דברים שאולי לא תדע אותם ממקומות אחרים, אבל דעותיו הרעות עלולות להזיק. רבי מאיר לא סבר כך, הוא אכל את התוך, וזרק את הקליפה.

שואל אבא מארי זצ"ל, אבל מה הפירוש 'רימון מצא'? רק לרימון ישנה קליפה? הרי ישנם עוד הרבה פירות, שיש להם קליפה? שאוכלים את התוך, וזורקים את הקליפה? מה זה 'רימון מצא'? תגיד, מצא פרי. אפשר לתת דוגמא מהרבה פירות, למשל אגוז, למה דוקא רימון?

הוא כותב כך, בְּעוֹבְדָא דאַחַר במסכת חגיגה, ארז"ל איך למד ממנו ר"מ תורה, ותירצו ר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק. מאי טעמא נקט דוקא רמון, ולא שאר דברים.

אה, תשמעו איזו תשובה, אלא הטעם, לפי שאלישע אחר הוא גלגול גיחזי, שיצא מלפני אלישע הנביא מצורע כשלג, ונדבק גיחזי בטומאת ע"ז של רימון, שהיה נעמן עובד אותה, שנאמר בבוא אדוני בית רימון

וכמו שמצינו בספר חסידים [סימן תל"ה], כומר אחד היה חייב ליהודי כסף, וידע הכומר שלא ילך אחריו לבית התיפלות. וכשהיה היהודי הולך לתבוע ממנו את חובו, הלך הנכרי לבית התיפלות, ולא רצה היהודי לילך אחריו שם וכו'.

היה כומר אחד שהיה חייב ליהודי כסף, וידע שהיהודי לא ייכנס למקום שלהם, אז מתי שהיהודי מחפש אותו בכדי שיחזיר לו את החוב, הוא היה בורח לבית התיפלה, וכך הוא מתחמק ממנו. רואים שם שהיהודי עמד בנסיון, למרות החוב. אותו רשע ניצל את חוסר האפשרות שלו להיכנס, זה היה בשבילו כמו עיר מקלט.

בכל אופן, ישנה כאן תמיהה גדולה. הרי כאשר מתפללים על הקבר, כשהולכים להתפלל על קברי צדיקים, אנחנו כמובן מתפללים לזכותנו, אבל גם כאשר הולכים על קברים של קרובי משפחה, יש להם הנאה שהקבר שלהם קרוב לעיר, זה טוב גם לנפטרים. לכן כתוב על ברזילי הגלעדי, הוא אמר שיקברו אותו קרוב לעיר, כי הוא רוצה שבני המשפחה יבואו לבקר אותו מדי פעם.

ולגבי אלישע הנביא, לנו אין את הזכות להתפלל אל קברו, אבל מה פשעו מה חטאתו שלא יבואו על קברו, כמו הרבה צדיקים וחסידים גדולי עולם, שמבקרים את קבריהם. הוא נמצא במקום שהטומאה חוסמת, אי אפשר לגשת לקבר. מה זה ועל מה זה?

חשבתני, פחדתי להגיד את הדבר הזה, אבל זאת תורה, אנחנו בסך הכל מסבירים, בגדר אולי, אני אומר זאת בתורת השערה, כי כמובן הקדוש ברוך הוא אינו חשוד שהוא עושה דבר שלא במשפט, לא חָשִׂיד קודשא בריך הוא, דְּעֵבִיד דִּינָא בְּלֵא דִּינָא [ברכות דף ה' ע"ב]. ישנו כאן עונש מסויים, כמובן לפי דרגות הצדיקים, דבר דק מן הדק, כי אלישע לא היה בסדר, ולכן לא מבקרים את קברו.

להשתחות. ולפי שפנימיות מחשבת נעמן היתה טובה, לכך נאמר ברבי מאיר תוכו אכל. לרמוז בזה על פנימיות המחשבה, שהיא טובה. וקליפתו זרק, דהיינו חיצוניות מחשבתו, שהיא עבודה זרה.

דהיינו, גיחזי שהיה המשרת של אלישע, כאשר ראה שהוא רדף אחרי נעמן שר צבא מלך ארם ודרש ממנו תשלום כסף, חילול ה', ועוד שיקר, כי כאשר אלישע שאל אותו הוא הכחיש, וכי אתה חושב שלא ראיתי זאת, ברוח הקודש הוא ראה זאת, והוא נזף בו ויצא ממנו מצורע כשגלג. כאשר גיחזי ראה שזה כך, הוא יצא לתרבות רעה. כלומר, גיחזי נדבק בטומאת ע"ז של רימון, כפי שנאמר על נעמן שר צבא מלך ארם ומלכים ב' ה', י"ח, לְדָבָר הַזֶּה יִסְלַח יְיָ לְעַבְדְּךָ. בְּבוֹא אֲדֹנָי בֵּית רִמּוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה, וְהוּא נִשְׁעַן עַל יָדָיו. וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רִמּוֹן. בְּהִשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רִמּוֹן, יִסְלַח יְיָ לְעַבְדְּךָ בְּדָבָר הַזֶּה. נעמן שר צבא מלך ארם החליט להתגייר, כאשר הוא ראה שאלישע רבו ריפא אותו מן הצרעת, מה שאף אחד לא היה יכול לעשות, אז הוא האמין שהע"ז זה שקר, ויש אלהים בישראל, החליט להתגייר. אבל את התפקיד שלו בתור שר צבא מלך ארם הוא לא רצה להפסיד, והוא אמר לאלישע לדבר הזה יסלח י"י לעבדך, אני מבקש סליחה. הוא שאל את אלישע, האם הדבר מותר. כי הוא בא לבית רימון, היתה להם שם עבודה זרה בדמות של רימון, והמלך משתחוה, אם אני לא אשתחוה אז הוא יצעק עלי, לכן אני מוכרח גם להשתחוות, אבל אני יודע שזה סתם שטיות, בלב שלי אני יודע שזה הבל וריק. האם הדבר מותר? אלישע לא ענה לו במפורש, אלא אמר לו 'לך לשלום'. הגמרא במסכת סנהדרין [בסוף פרק שמיני, דף ע"ג עמוד ב'] מדייקת מכך, אחרי שהיא דנה האם בן נח מצווה על קידוש השם, הרי זאת עבודה זרה. והגמ' דוחה שישנו הבדל האם זה בעיבור או ביחיד. הדבר לא התפרסם, זה בסתר, לא רואים אותם הרבה אנשים, זה לא בפרהסיא, אז הוא השתחוה בכדי שהמלך לא ישאל אותו למה הוא לא משתחוה וכו' ויהיו עניינים ויפטר

אותו וכו', לכן הדבר מותר. מכך שאלישע אמר לו לך לשלום, משמע שהוא הודה לו. ועיי ברמב"ם.

גיחזי נדבק בעיקבות נעמן בעבודה זרה הזאת של רימון, לכן כתוב 'רימון מצא'. דהיינו, גיחזי התגלגל באלישע אחר, קראו לו אלישע בגלל הטעות הזאת של אלישע הנביא.

הגמ' אומרת במס' סנהדרין [דף ק"ז ע"ב] כך, תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידים, ולא כרבי יהושע בן פרחיה שדחפו לישו בשתי ידים. אלישע דחף את גיחזי. הוא ראה שאיבד כל עולמו ואמר, אם כבר אז הוא מתנתק לגמרי. הגמ' אומרת לפני כן, מאי עבד? איכא דאמרי, אבן שואבת - דהיינו מגנט - תלה לחטאת ירבעם, והעמידה בין שמים לארץ. ואיכא דאמרי, שם חקק בפיה, והיתה מכרזת ואומרת אנכי ולא יהיה לך. וא"ד רבנן דחה מקמיה וכו'. הגמ' אומרת כמה דברים שעשה. אם אלישע היה מחזיק אותו, אולי הוא היה חוזר בתשובה. אבל כיון שהוא דחפו בשתי ידים, מצורע כשגלג, אז הוא עשה מעשים אשר לא ייעשו.

לכן חושבני, כי אם נצרף כעת את כל הדברים ביחד, מבואר כי העוון הזה, בגלל שהוא גרם לגיחזי להתחבר ולהידבק בע"ז, לכן ח"ו בגלל כך קברו נתפס בידי עובדי עבודה זרה, אשר השתלטו על קברו, ונמנע מהיהודים לגשת לקבר. זאת כפרה בשבילו, עד לעת קץ.

ראיתי כי גם בספר ארץ חמדה [שס"ח], להרב יחיאל שטרן, כתוב כך לגבי קבר אלישע, מבקרים הקודמים מציינים ציונו במרומי הר הכרמל, סמוך למערת אליהו. גם תלמידו של האור החיים מביא שביקר בה ביחד עם רבו, בשנת תק"ב. ובמקום יש בית תיפלה של נצרים.

כל זאת אני אומר, לפי מה שאומרים ויודעים. אבל אי אפשר לסמוך על כך, האם אכן זהו קבר אלישע הנביא, מי יודע? יכול להיות שהנצרים התבלבלו, וזה לא הקבר של אלישע

שערי יצחק – השיעור השבועי

תשובת מרן שליט"א: אבל הם לא מחללים את קדושת המקום, כמו אם החופרים היו רשעים, או גויים.

בספר דברי יציב [חלק ו' דף רט"ז אות כ"ח] הביא לגבי מערת המכפלה, איך נתנו מן השמים לטמאים הללו לבנות בית תורפה שלהם, במקום קדוש ונורא כזה. ואשר שמה ג"כ מערת אדה"ר, שאף לר' בנאה אסרו להיכנס שמה, כמבואר בב"ב נ"ח ע"א עיי"ש, ואיך יהיה בית ע"ז על מקום קדוש הזה?

בודאי שגם לשם באה איזה רצועה טמאה, שעליה עומד בית התורפה דע"ז שלהם. ומי יודע לכמה מדות משתרעת, עד יעביר השי"ת רוח הטומאה מן הארץ בב"א.

הוא מביא שם יסוד מהש"ך על התורה, שכאשר משתלטים טמאים על דבר קדוש, אזי הקב"ה משנה את הטבע, לא יכולים במקום קדוש לבנות מקום טמא, רק ישנה רצועה טמאה שמתחברת, והמקום שלהם הוא על הטומאה ולא על הקדושה.

המקור למה שאמרנו קודם, שאלישע בן אבויה היה גלגול של גיחזי, הוא בספר מגלה עמוקות [אופן רי"ז] הכותב כך, הקלקול של אחר, בא מן אלישע. כי אלישע דחה לגיחזי, והיה אחד מאותן ד' אנשים שאין להם חלק לעולם הבא (סנהדרין צ.). ואחר כך נתגלגל באחר. ולכן כיון שאלישע היה הגרם לזה שדחה אותו, נקרא הוא אלישע על שמו כי עשה שלא כדין. זהו עון דק מן הדק, אבל בכל אופן הקב"ה מנקה את הצדיקים, שיהיו זכים וטהורים אפי' מאבק קטנטן. כדאיתא בגמרא (סנהדרין ק"ז ע"ב) שחולי אחד חלה חלה אלישע על שדחף לגיחזי.

שאלה מהקהל: למה דוקא רמון, אולי אפשר לתרץ באופן פשוט יותר, לפי שגרעיני הרמון רומזים לריבוי מצוות, כמו שאמרו בברכות דף נ"ז ע"א ועוד, אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרמון. ולא עוד אלא שיש אומרים שמניין גרעיני הרמון, כמניין תרי"ג מצוות. וזהו שאמרו

הנביא, אלא של 'אלישע אחר'. הרי הנצרים אינם יודעים הרבה. הם יודעים רק תנ"ך, בכדי לדעת על אלישע אחר צריך ללמוד משנה וגמרא. אולי הם בלבול. אני אמרתי לפי מה שאומרים, על פי מה שנפוץ. ברוך יודע האמת. הנסותרות ליי"א אלדינו. אבל אם הדבר נכון, אז תירצנו כי כנראה זהו עונש.

מצד שני, ראיתי בספר קברי אבות [דף 36], כי ישנה מסורת, שקבר אלישע הנביא הוא בשומרון. א"כ זהו בכלל לא הקבר. בלבול כאן לגמרי את העניינים. אבל הוא אומר, שמועה זאת היא מהנצרים ומהערבים, גם הם פיהם דיבר שוא וגו'.

מערת המכפלה ומקום מקדשנו אשר שועלים הילכו בס כי הם נמצאים בחלקם בשליטת הישמעאלים.

אנחנו רואים כי בעוה"ר גם מערת המכפלה, בכל הדורות המקום היה נשלט ע"י הערבים, בקושי נתנו ליהודים להתקרב עד המדרגה השביעית. וגם בזמנינו, שזה תחת שלטון יהודי, אבל יש להם ג"כ אחיזה בזה.

קל וחומר מקום מקדשנו, בעוונותינו הרבים, על הר ציון שְׁשָׁמִם שוֹעֲלִים הֵלְכוּ בו [איכה ה', י"ח], אל תקרי שועלים אלא ישמעאלים, ישמעאלים הילכו בו. אבל לגבי זאת כבר ראיתי בספרים, והבאנו בעבר, שכך רצונו של הקב"ה, כיון שאם זה היה בשליטה של יהודים אשר בעוה"ר פרקו עול, או בשליטה של נצרים, היו עושים חפירות מתחת למקומות הללו, כגון שרוצים לחפור מתחת למערת המכפלה ועי"כ מחללים את קדושת המקום, וכן בהר הבית. אבל מכיון שזה בשליטת הערבים, אשר אצלם אין חכמות, הם פוחדים שישתוללו וכו'. הקב"ה שומר על המקומות הללו, עד שיגיע הזמן. לבינתיים ישנם כלבים טובים, אשר שומרים על כך, עד שיסתדר.

שאלה מהקהל: הלא בשנים הללו הערבים חופרים בהר הבית, ומשמידים כל סימן יהודי שמוצאים שם.

רבי מאיר רמון מצא, דהיינו אלישע אחר החכם ובקי בדיני כל תרי"ג מצוות.

תשובת מרן שליט"א: אבל כאן לא מדובר על מצוות, אלא על לימוד תורה. וגם מי אמר שהיה אלישע אחר בקי בכל דיני תרי"ג מצוות. לגופו של עניין, אכן יש לשאלה תירוצים נוספים, כגון בס' חוט של חסד דף תקל"א, כתב סופר מס' אבות דף רס"ב, אמרי איש דף ס"א, ועוד.

צורת החזקת כוס של ברכה, תשובה לשואלים בדבר התמונות שפורסמו בחוברות "שערי יצחק" מהחתונה ומשמחת ז' ברכות של בן מרן שליט"א שם נראה מרן אחוז את הכוס בצורה אחרת, וביאור הראיה מן הפסוק ואתן את הכוס על כף פרעה.

טוב שהחזקתי כעת את הכוס, כדי לשתות. זכורני ששאלתי את אבא מארי זצ"ל, בימים ההם, לגבי עניין החזקת הכוס, כוס של קידוש ושל הבדלה ושל ברכת המזון, נישואין וברית מילה, כל כוס של מצוה, איך המקובל לגבי צורת החזקת הכוס? ישנם מחזיקים כך, וישנם המחזיקים כך, וישנם מחזיקים כך [מרן שליט"א מדגים כל מיני צורות].

אבא מארי ענה לי בזה"ל, 'אנחנו היינו נוהגים, להחזיק את הכוס רגיל מהצד. אבל, מאחר שראינו אנשים מהוגנים, שתופסים אותו על כף היד, עשינו כמותם'. נמשכנו אחריהם.

בכך הבנתי, את דעת השתילי זיתים [הלכות ברכת המזון סימן קפ"ג ס"ק ט"ז] אשר הביא את העניין הזה בשם ספר סולת בלולה בזה"ל, ויניחו על כף ימין, והאצבעות זקופות. דהיינו, להניח את הכוס על כף היד, ושהאצבעות יהיו זקופות. דכתיב, ואתן הכוס על כף פרעה. ישנה כאן טעות, זה לא זאתן הכוס, אלא זאתן את הכוס. התבלבלו עם מה שכתוב אח"כ זיתן הכוס על כף פרעה, לכן הורידו את המלה 'את'. כך השת"ז מביא בשם סולת בלולה.

מי שיעיין בס' סולת בלולה, יראה שהסולת בלולה ממשיך ואומר, ולא כאותם הנוהגים

שאצבעות של ימין מקיפות את הכוס. הסולת בלולה מדגיש זאת, תעשה כך, ולא כמו אלה העושים שהאצבעות מקיפות את הכוס.

אם השתילי זיתים היה מעתיק גם את זאת, אולי האנשים היו יותר שמים לב יותר לעניין הזה. בכל אופן, מדוע השת"ז לא העתיק זאת?

כעת הדבר מובן, לפי מה שהבנתי מאבא מארי, כי כנראה בעבר כולם נהגו להחזיק את הכוס בצורה רגילה, בפרט בזמן השת"ז שזה לפני כמאתים וחמשים שנה. כי עפ"י ההלכה, בש"ס ובפוסקים, ברמב"ם ובש"ע לא כתוב איך להחזיק את הכוס. מובן ממילא כי מחזיקים את הכוס, כפי שמחזיקים כוס רגילה של חולין, לא כוס של מצוה. אבל, כיון שבספרי המקובלים כתבו להחזיקו על הכף, א"כ מהיות טוב אל תיקרא רע.

זאת הנהגה טובה. כפי שאמרנו מספר פעמים, זה בתורת 'שוקולדות'. זהו דבר טוב. וכי ישנו עניין בדוקא, להחזיק אותו כך? אין סיבה. נכון שמותר להחזיק כך, אין בהלכה חיוב, אבל כיון שצדיקים וקדושים אומרים שישנו עניין לעשות אחרת, אז אנחנו מאמינים ומקבלים. אבא מארי קרא לאנשים העושים כך, 'אנשים מהוגנים', דהיינו תלמידי חכמים המדקדקים. יראי שמים.

וכך כתבתי בס"ד בשלחן ערוך המקוצר וסימן ל"ג סעיף ג', ומניח הכוס על כף ימין, והאצבעות זקופות למעלה סביב.

ובעני יצחק [הערה י"א] כתבתי כך, כ"ה מנהג המדקדקים [הן בברכת המזון, הן בקידוש והבדלה, הן בכל מקום שנוטלים כוס, כגון ברכת אירוסין ונישואין ומילה וכיו"ב], והוא עלפי דעת המקובלים, כמ"ש בשתילי זיתים סק"ט בשם סולת בלולה. ויש מקובלים שסוברים שיטלנו על אצבעותיו הזקופות, כמ"ש בהגהה שבס' היכל הקודש דף כ"ה סוף ע"ג, ובכף החיים סק"כ, ובשו"ת יצחק ירנן ח"א סימן ל"ה. ישנה שיטה אחרת של מקובלים

למשל, בספר שבח פסח [פרק י"ג אות י"ד דף תל"ד] כתוב כך, מניחים הכוס על כף יד ימין ועל פרק ראשון מן האצבעות, ומעטרים הכוס עם ארבע האצבעות זקופות למעלה מסביב לכוס, והאגודל שוכב לרוחב הכוס.

ובהערה כ"ז הוא כותב כך, כתוב בשל"ה הק' [שער האותיות אות ק' קדושת האכילה אות צ"ז], "קיבלתי להניח הכוס על כף הימין והאצבעות זקופות, וסימן, ואתן את הכוס על כף פרעה [בראשית מ', י"א], מובא במגן אברהם [סי' קפ"ג סק"ז]. אמנם בבאר היטב [שם סק"ה] כתב שבספר נגיד ומצוה מביא בשם האריז"ל דבעינן שיהיה הכוס עומד על גבי האצבעות ממש. ויתכן שמנהג רבותינו הק' הוא כעין פשרה בין ב' הדיעות.

עד כה לא ידעתי שכתבו זאת. רק עכשיו כשחיפשתי, ראיתי שהיגענו לאותו הכיוון ולאותה המסקנא.

בספר אור צדיקים [עמ' פ"ז מובא כך, צריך לאחוז הכוס על כף הימין, שיהיה ראשי אצבעותיו זקופות למעלה, ולא ראשי האצבעות סביב הכוס כמו שהעולם נוהגין לעשות, וסימן זאת את הכוס על כף פרעה דייקא. רואים שהמקובלים הנהיגו זאת. זה לא היה מנהג העולם. מנהג העולם היה כפי שאמרתי מקודם, בעבר כולם עשו מסביב, גם בשאר ארצות, לא רק בתימן. אבל המקובלים דקדקו ואמרו שישנו עניין לעשות את ראשי האצבעות זקופים.

וצריך להגביה את הכוס לכל הפחות טפח מהשלחן. אלה העושים כך, בגובה האצבעות, בלאו הכי יוצא להם טפח, לכאורה אין צורך להגביה עוד. כאשר אמרו טפח, פירושו אל תחזיק ככה [הכוס צמוד לשלחן פחות מטפח], אבל אם מחזיקו באצבעות, בלא"ה ישנו טפח.

הדבר שהיה תמוה לי, שלכאורה העניין מוזר, ואולי בגלל כך ישנם כאלה שלא מקבלים את ההנהגה הזאת, מה הפירוש שלומדים זאת מן

אחרים האומרים כי לא על הכף, אלא שהאצבעות יהיו זקופות [מרן שליט"א מדגים זאת]. ישנם כאלה המניחים את הכוס על קצות האצבעות, וזה ממש קשה, כי הוא עלול ליפול.

צריכים להרחיב בכל הנושא הזה, אינני נכנס בעת לכך, אולי בלי נדר בשיעור הבא.

בכל אופן כתבתי שם, ואין בידי להכריע. בין כך ובין כך, אינו כדרך אחיזתו הרגילה, שהיא מן הצדדים.

שאלו אותי כמה תלמידי חכמים, כיון שהתפרסם בחוברות "שערי יצחק" תמונות משמחת הנישואין ושבע ברכות של בני דוד הי"ו, הם ראו בתמונות גם את צורת אחיזת הכוס, בחוברת מוצש"ק שלח לך בצד שמאל ישנה תמונה שאני מחזיק את הכוס כך [מרן שליט"א מדגים זאת], ומצד שני בחוברת מוצש"ק קרח, ישנן שתי תמונות בעמוד השמאלי משני הקצוות, שם אני מחזיק את הכוס בידיים פשוטות. שמו לב לכך ידידנו הרב ליאור מועלם הי"ו מרכסים, וכן ידידנו הרב שלמה חגבי הי"ו מבני ברק. והם העירו שבעצם נראה שזאת לא שיטה, כי לכאורה זה לא כמר ולא כמר, זה לא על הכף, ולא זקוף על האצבעות.

עניתי, שבדר"כ אני עושה כמו בפרשת שלח לך, כיון שכתבתי כי אין בידי להכריע, לכן אני עושה משהו ממוצע, כעין פשרה בין השיטות. אלה אומרים כך [להניח את הכוס על כף היד והאצבעות זקופות], ואלה אומרים כך [להניח את הכוס על האצבעות], אז אני עושה כך [מניח על אמצע כף היד והאצבעות מעט זקופות], בדרך ממוצעת.

צריך אמנם לעיין, האם אכן הדבר 'חלק' או שלא, בלי נדר נצטרך לברר נושא זה היטב. אבל ראיתי לעת עתה שבכמה ספרים כותבים כך על כמה אדמורי"ם, שכנראה נהגו כך בדרך פשרה.

הפסוק זאתן את הכוס על כף פרעה? וכי אנחנו צריכים ללמוד זאת מפרעה? כיון שפרעה עושה כך, אנחנו צריכים לעשות כמותו? אמנם הם כתבו זאת בתורת "סימן", אבל גם זה נשמע לכאורה תמוה.

הרי גם כתוב בפסוק בסוף, 'יום הולדת את פרעה', יום הולדת זה לא מנהג של עם ישראל, זהו מנהג של אומות העולם.

כיום לצערינו הכניסו את העניין הזה של יום הולדת בגני הילדים, וישנם כאלה אצל החסידים, אבל ישנם רבים המתנגדים לכך.

מובא בתורתן של ראשונים על הירושלמי בסוף ראש השנה, שבזמן החשמונאים הגויים גזרו על היהודים לעשות יום הולדת [עיין שיעור מוצש"ק וישב התשע"ז], זאת תרבות של אומות העולם. אבותינו בתימן למשל, לא ידעו ולא שמעו מה זה יום הולדת. אדרבה, זהו יום הולדת את פרעה. אם כן, מדוע בנ"ד מקשרים זאת לפסוק יום הולדת את פרעה? הדבר היה מוזר לי.

אבל בס"ד, מצאתי שהדבר אינו פשוט, כי יש לכך בסיס.

בירושלמי [פסחים פרק י'] וכן בבראשית רבה [פ"ח ה'] ובעוד כמה מדרשים, ישנן דעות כי העניין של ארבעה כוסות בליל הסדר, נלמד מן הפסוקים הללו. בדרך כלל ידועה ומפורסמת, הדעה השנייה המובאת ג"כ שם בירושלמי ובבראשית רבה ובשמות רבה ובילקוט שמעוני, שארבעה כוסות הם כנגד ד' לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי. אבל ישנה דעה שנייה, שהדבר נלמד מהכוסות של פרעה.

כך כתוב שם, מנין לארבעה כוסות. רבי יהושע בן לוי אמר, כנגד ארבע כוסות של פרעה, ובראשית מ', י"א [ג] וְכֹס פְּרֹעָה בְּיָדִי, וְאָקַח אֶת הָעֲנָבִים וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל כּוֹס פְּרֹעָה, וְאָתַן אֶת הַכּוֹס עַל כַּף פְּרֹעָה. וְנָתַתְּ כּוֹס פְּרֹעָה בְּיָדוֹ כַּמִּשְׁפָּט הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיְתָה מִשְׁקָהוּ. ארבעה פעמים כתוב 'כוס'.

אם כן, זה כבר דבר שיש לו שורש מדברי רבותינו ז"ל. ועיי' רש"י בפסחים דף ק"ח ע"א.

כנראה הדיוק הוא, ממה שהתורה חוזרת על כך. כי היה אפשר לקצר. למה מזכירים עוד הפעם 'כוס', היה אפשר לומר בקיצור. למשל, 'זאשחט אותו אל כוסו', 'זאתן אותו על כף פרעה'. מדוע חוזרים על המלה 'כוס'. אלא התורה כאן רומזת על כך. בתורה ישנם רמזים פה ושם, ויש בתורה דיוקים ללמוד מהם איזה עניינים נוספים, מחוץ לנושא המדובר.

הכלי יקר עומד על כך וכותב בזה"ל, וכוס פרעה בידו. בב"ר [פ"ח ה'] אמרו, מכאן תיקנו חכמים ד' כוסות בפסח, כנגד ד' פעמים כוס שנזכרו כאן.

ויש לתמוה, מה הראה הקב"ה לשר המשקים בזה, ומה ענין ד' כוסות של פסח לחלומו של שר המשקים? מה הדבר קשור כאן?

והוא עונה כך, ונכון לומר כי ידוע ששתיית הכוס מורה על התשועה מאיזו צרה, כמו שכתוב [תהלים קט"ו, י"ג] כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשְׂא, וד' כוסות של פסח יוכיחו. וכל שבוי סבבוהו ארבע משפחות הרעות שנזכרו בספר ירמיה [ירמיה ט"ו, ב'] כִּי פֶה אָמַר יְיָ אֲשֶׁר לַמּוֹת לַמּוֹת, וְאֲשֶׁר לַחֶרֶב לַחֶרֶב, וְאֲשֶׁר לְרָעָב לְרָעָב, וְאֲשֶׁר לְשָׂבִי לְשָׂבִי. ובב"ב [דף ח'] א"ר יוחנן כל המאוחר בפסוק, קשה משלפניו כו' עד שבוי כולוהו איתנהו ביה, כי בידו של אדונו לייסרו בחרב, ולהמיתו, ולהרעיבו, ולענותו בענין בית הסהר.

ונמצא שכל שבוי שבבית הבור כשיוצא מבית האסורים, דין הוא שישתה ד' כוסות של ישועה. הוא עושה 'לחיים', עושה שמחה ומודה להקב"ה שהוא ניצל מארבעה דברים. [הערת ידידנו הרה"ג איתמר חיים כהן שליט"א, לגבי עושה לחיים, אין זה מנהגינו. והשד"ר הר"ר שלמה אלנדראף שהכיר את מנהגי שאר עדות, כשהיה אוחו את הכוס בידו, היה אומר, בארץ ישראל אומרים לחיים, לחיים. עכ"ל. ועיין ש"ע המקוצר סי' ל"ח סעיף י"ז].

ונראה דמפרש דזה הכוס, הוא הראשון בסעודת פרעה, והיה מברך עליו אלהות הבליו, או את כל המסובין אתו. ולכן הושטת הכוס הזה, היה כבוד גדול. והממונה על זה להושיט, נקרא שר. לכן כתב 'שר המשקים'.

לכן יליף מזה, כיון דכתבה לנו תורתנו ההנהגה הזאת – בשביל מה התורה מספרת לנו על כך – מסתמא ראוי לנו להנהיג בה את עצמנו בכל כוס מצוה. אמנם מדאיתא במנחות [דף ט' ע"ב] דכל מקום דכתיב 'כף' סתמו בתורה הנהו ימין, ע"י בפרשת מצורע [ויקרא י"ד, ט"ז] 'על כף השמאלית', כן מוכח מכאן דגם כל כוס של ברכה יהיה אחיזתו בימין. רביד הזהב [פרשת וישב].

בעניין נר חנוכה במוצאי שבת, האם נר חנוכה קודם או נר הבדלה.

הדבר השלישי שברצוני לומר על אבא מארי זצ"ל, הנהגה נוספת שלמדתי ממנו, שאלתי אותו כיצד הוא עושה במוצאי שבת של-חנוכה, האם נר חנוכה קודם, או נר הבדלה קודם?

הוא אמר לי כך, 'בדבר הזה, אנחנו לא עושים סתם, אלא פותחים את הספר ורואים בשלחן ערוך, לדייק את ההלכה'. המדובר על הש"ע בסימן תרפ"א סעיף ב'. זהו עניין של 'דקדוק הדין'. לא לסמוך על הזכרון, לא לעשות 'כאשר יעלה המזלג', כי אפשר לטעות בדברים, מה קודם למה, ישנן שיטות ודעות שונות. לכן, פותחים את הספר. לא צריכים להתבייש. תפתח את הספר, תדייק מה כתוב, וכך ההלכה למעשה.

למדתי מכך, דבר גדול. למרות שהיה לו זכרון עצום, בכל אופן בדברים שהאדם ח"ו יכול להיכשל, להתבלבל, יפתח ויראה בפנים.

בעניין מנהגינו לאכול בשר אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, תשובה לשואלים התייחסות מרן שליט"א על דברי הרב יצחק יוסף בשיעורו האחרון אשר כהרגלו חוזר בכל שנה על אותם הדברים מבלי לענות על כל הטענות שהעלו בפניו, ותוספת דברים חדשים ממרן שליט"א בעניין זה.

כי מאחר ששבי כולו איתנהו ביה, אם כן ביציאתו משם מבית הסהר, הוא ניצול מארבעתן. מי שהוא שבוי, הוא לא ברשות עצמו, יש לו את כל הצרות. יכולים להרוג אותו, יכולים להרעיב אותו, ולענות אותו. א"כ ישנם כאן ארבעה דברים.

על כן נזכר בשר המשקים ד' פעמים לשון כוס, כי הראה לו בחלום שיצא מן בית הבור, ויהיה ניצול מארבע רעות אלו, ויהיה ראוי לשתות ד' כוסות של ישועה.

כך יוסף הבין את הפתרון. הרי החלום הזה בא מן השמים, יוסף פתר את החלום ברוח הקודש. כיצד הוא ידע לפתור כך, בעוד שלושת ימים וכו'. אלו אינן השערות, איך הוא אמר זאת בצורה מדוייקת? אולי ג' שבועות, או ג' חדשים? וכתוב שיוסף ראה בדברים שלו גם בשורות טובות גם לעצמו וגם לכלל עם ישראל, ומובאים בספרי חז"ל הרבה דברים אשר נכללו בחלומות הללו.

ואם כן למדו רז"ל מכאן, שבפסח חייב כל אדם לשתות ד' כוסות. כי ישראל היו גם כן שבויים במצרים, והשבוי כולו איתנהו ביה. רמוז כאן בתורה, שישנן ארבע ישועות, לאדם שהיה נמצא בשבי, כפי שהיו אבותינו במצרים. על כן דין הוא שישתו ד' כוסות של ישועה, כנגד ההצלה מארבעתן. כי לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה ממצרים, כי אף אותנו גאל עמהם. וזה פירוש יקר. ומכאן שפט יוסף בשכלו ששר המשקים יצא מבית הסהר וישב על כנו, אבל שר האופים לא ראה בו דבר המורה על גאולתו ועל פדות נפשו.

גם ראיתי כתוב בספר הדרת מרדכי [דף שי"ט] הסבר לעניין, אחרי שהביא זאת בשם השל"ה, קיבלתי להניח הכוס על כף הימין והאצבעות זקופות, וסימן ואתן את הכוס על כף פרעה, ולא כאותן שנוהגין לאחוז הכוס בימין, דהיינו שאצבעות מקיפות את הכוס. ויש קצת הוכחה לזה בזהר. ופשוט דכן כל כוס ברכה.

דבר רביעי, לגבי עניין אכילת בשר אפילו בימים הללו, בשבוע שחל בו תשעה באב, כפי מנהגינו שאוכלים. ולפי מה שהאשכנזים והספרדים נוהגים כבר מראש חודש אב לא לאכול.

זכורני שבילדותי בא אשכנזי אחד להתלונן בפני אבא מארי זצ"ל, אמר לו, מה זה שראיתי תימנים ששחטו פרה לפני תשעה באב? אבא מארי לא ענה לו. לא התייחס בכלל לשאלה הזאת. אותו בור היה נדמה לו שזה איסור חמור, כמו חמץ בפסח רח"ל. ביקש שאבא מארי ימחה בידם.

כידוע, מנהג אבותינו מיוסד על אדני פז. בשלחן ערוך המקוצר וסימן ק"ג בעיני יצחק הערה כ"ב] כבר כתבתי בכמה מלים ספורות את שורש הדברים בזה"ל, כן מבואר במגיד משנה, ובריטב"א תענית דף כ"ז ע"ב, ובספר המאורות שם, שיש ארצות שלא פשט מנהג זה. וכן מוכח מתשובות רבינו הא"י גאון, שהובאו באו"ה הגאונים למסכת תענית דף כ"ט ע"ב סימן צ"ח צ"ט, שמניעת אכילת בשר מר"ח אב, תלוי במנהג המקומות.

לגבי המובא בשלחן ערוך וסימן תקנ"א סעיף י"א, כל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו איסור, פורץ גדר הוא וינשכנו נחש, המקור לכך הוא בשו"ת הרשב"א [חלק א' סימן ש"ז] כמובא בבית יוסף בזה"ל, כתב הרשב"א בתשובה, נהגו אבותיכם נ"ע שלא לאכול בשר משנכנס אב, ואע"פ שאין כאן איסור כלל מדין התלמוד. שאפי' בערב הצום בסעודה שאין מפסיק בה, מותר לאכול בשר ולשתות יין. אפי' כן, מי שאוכל בשר בכל המקומות שנהגו בו איסור, פורץ גדרן של ראשונים, ופורץ גדר ישכנו נחש של דבריהם עכ"ל:

אבל עיקר השאלה שם, היתה על דבר אחר. הרשב"א הכניס זאת רק בהמשך. הוא אומר ששאלו אותו, לגבי ויכוח שהיה באיזה מקום, האם מותר לשחוט בשר בתשעה באב בבוקר,

או שאסור לשחוט. אומר הרשב"א כך, כל שכן בתשעה באב, שכלל דברים אלו לא נהגו בהן, אלא כדי שיהא יושב ומחשב באבלה של ירושלים, ולהתאונן ולהתעסק בנהי וקינות כאבל. ואם נהגו שלא לשחוט בבוקר עד חצות, או אפילו עד הערב, לא נהגו כן הראשונים, אלא כדי להתאבל ולהתאונן ולהתעסק בהספד על החרבן, ואסור להקל בזה.

וגדולה מזו נהגו אבותיכם נוחי נפש, שלא לאכול בשר משנכנס אב, ואף על פי שאין כאן איסור כלל מדין התלמוד, שאפילו בערב הצום בסעודה שאין מפסיק בה מותר לאכול בשר ולשתות יין, אפילו כן מי שאוכל בשר בכל המקומות שנהגו בו איסור פורץ גדר של ראשונים, ופורץ גדר ישכנו נחש של דבריהם.

ראשית, מדויק כאן הלשון, 'נהגו אבותיכם נוחי נפש'. הרשב"א אומר לשואלים, כי אבותיכם ככה נהגו, משמע שאצלו לא נהגו. הוא אומר להם, אצלכם אבותיכם נהגו לא לאכול בשר, וא"כ יש לכם מנהג כזה, אבל היכן המקור לכך בגמרא. אין שום איסור מדינא דגמרא. כי מדינא דגמ', רק בסעודה המפסקת אסור, אפילו בערב תשעה באב עד הצהריים, חוץ מסעודה המפסקת, מותר לאכול בשר, אפי' בשר בהמה ולא רק עוף. בודאי שהדבר מותר. אבל בכל המקומות שנהגו בו איסור, הוא פורץ גדר. דהיינו, למרות שהדבר מותר, אבל כיון שקיבלו את המנהג לאסור, אם המנהג נתקבל. מי שאבותיו נהגו, אבל לא מי שאבותיו לא נהגו.

לכן, כאשר נמצאים קהילות שונות בעיר אחת, אלה נוהגים כך ואלה נוהגים אחרת, א"כ הדבר אינו קשור. אבותינו נע"ג נהגו להתיר, אי אפשר לבוא ולהגיד לנו, לחייב אנשים לפי מנהג של עדות אחרות. כי כל קהילה נחשבת כמקום בפני עצמו. רק אם מישהו ספרדי יבוא להגיד, לא, רצוני לאכול, הרי מן הדין הדבר מותר, יהיה אסור לו לעשות זאת. וכן אשכנזי. אני מדבר, לפי מה שנפוץ היום.

שערי יצחק – השיעור השבועי

שכבר אמרו, אנחנו לא נדוש סתם, זאת אינה דרכינו, זה סתם לטחון קמת, אלא כפי שאמרת, נאמר כמה דברים חדשים.

חושבני שישנה כאן נקודה חשובה מאד, כי אין כאן שאלה של איסור 'פורץ גדר', אדרבה, כיון שישנו עניין למיעוט מהרבנים הספרדים לשנות את המנהג הזה של התימנים, זאת פריצת גדר. דהיינו, ההיפך, אנחנו צריכים לעמוד כחומה, לא להכניס את המנהג הזה, כי אם המנהג הזה ייפרץ, אפילו שזה לקולא, הדבר יפרוץ את הגדר של כל המנהגים שלנו. זאת פירצה. האנשים יגידו, אה טוב, אם מותרים על המנהג הזה, ובפרט שח"ו הם נאבקים כנגד זה, שלא בצדק, אז אפשר לשנות דברים נוספים. על כן, אנחנו לא נפרוץ את גדר המנהגים, גם אם זה לקולא. כפי שאיננו משנים את מנהג חיבור פרשיות חוקת ובלק והפרדת מטות ומסעי, למרות שזה גורם בלבולים בבתי כנסת, אבל כפי שאמרנו ודרשת מרן שליט"א – יומא דהילולא ה-215 לגאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א כי כיון שקריאת ס"ת זאת חובת ציבור, אין שאלות למי שעבר לבית כנסת אחרת ודילג פרשה. הוא לא חייב.

קיבלתי מכתב מאדם בשם יקיר שיחי, אשר כתב דברים יקרים... וז"ל, שאלה על מאמר של גאון העדה. הרב כתב במאמר ושיעור מוצש"ק בא ה'תשע"ג, רשימה של רבני ספרד שאמרו להחזיק במנהגים. דהיינו במנהגי התימנים. ידוע שהרה"ג המקובל הרב מרדכי אליהו זצוק"ל גם אמר כך, לשמור את המנהגים. למה מרן לא מזכירו? וגם הרב יעקב, בנו של הרב עובדיה, אמר על אביו במפורש, "שהיה כמעט דעת יחיד בזה", בשיעוריו על כללי הפסיקה שעתידים לצאת לאור. עד כאן.

ידידנו הרה"ג יעקב יוסף זצ"ל, אמר את האמת, ויודעים זאת גם כיום, שכמעט אף אחד – מכל העדות, אשכנזים וספרדים וק"ו תימנים – החושבים שצריכים לשנות בא"י את המנהגים ואת המסורת שלנו שהיו גם בעבר. זאת ממש 'דעת יחיד'. בנו אמר כך במפורש, שהוא כמעט דעת יחיד.

מדוע אני אומר זאת? קיבלתי מכתב מידידנו הרב אליהו סוויד הי"ו, כמה שאלות שבעז"ה אולי נדבר עליהן בהזדמנות אחרת, אבל נקרא את מה שנוגע לנו, לאור קריאת הרב שליט"א בשערי יצחק פרשת במדבר עמ' 12 התש"פ בשל"א, בעניין האור לציון, דיברנו שם שהוא כתב כמה דברים על מנהגי התימנים שהם לא מדוייקים, מצורף בזה עלון 'בית מרן' משבוע פרשת מטות מסעי, מה שאמר על מנהגי תימן. וכבר השיבוהו על זה טפי, ושוב חוזר על זה.

הוא אומר, שכבר ענו לו על טענותיו, והוא שוב הפעם חוזר.

כבר כולם יודעים, שהם בעצם לא מחדשים בנושא הזה. לא חשבתי לענות, ואני חושב שהתשובה הכי טובה היא לא לענות. בשביל מה צריך, אין מה לענות, הם חוזרים שוב ושוב על אותן הטענות, דחו את כל טענותיו, בהרבה ספרים ענו לו על כל הטענות, מכל הצדדים, על 'קמא קמא בטיל', ואבקת רוכל, ופנים מאירות, אבל במקום לענות על מה שדחו והשיבו על טענותיו, הוא חוזר תמיד לבראשית, חוזר על מה שאמר בהתחלה. ומה עם כל הדחיות? כאילו לא היה ולא נברא. לכן, אין מה לענות, כי זה יהיה סתם למטחון קמחא טחינא.

הרי כבר אנחנו וזולתנו ענינו על כל טענותיו, וסתרו כל ראיותיו. על ימין ועל שמאל. איך אפשר לטמון את הראש בקרקע, ועביד גרמיה כמאן דלא ידע ולא שמע. וכגון בשיעור מוצש"ק מסעי ה'תשע"ב. ומוצש"ק ויצא, וכן מוצש"ק עקב, ראה, שופטים, שנת התשע"ו. ועוד מקומות.

אנחנו כבר בפרשת ויקרא, או בפרשת במדבר, והוא חוזר לפרשת בראשית, כאילו אנחנו שם? אתמהא.

אבל כיון שראיתי כי שאלו אותי כעת ששה – שבעה בני תורה ותלמידי חכמים, לגבי הנושא הזה, לכן אמרתי שצריך להתייחס אפילו בקצרה לנושא, אבל לא לחזור על דברים

לגבי הרב מרדכי אליהו, הוא שואל אותי למה לא הזכרתי אותו. זאת אעיקרא אינה שאלה, כי לא ידעתי מכך. ואדרבה, אשמח שיגיד לנו באיזה ספרים. כדאי לפרסם זאת. אני מבין כי בחוגים של הכיפות הסרוגות, אצלם ב"ה הם לא מסתבכים עם הנושא הזה, כיון שרבים מהם הולכים עפ"י הוראותיו. זהו הדבר הרביעי.

תגובה מהקהל: יש אצלינו ת"ח אשכנזי, שאמר לי, צודקים התימנים שאוכלים בשר. תפסתי את עצמי אוכל דג סלומון, ואמרתי מה אני עושה? לקנות דג הכי יקר, בגלל שלא אוכלים אצלינו כעת בשר? מה עם חרבן ביהמ"ק?

תשובת מרן שליט"א: נכון. הדברים ידועים, וכבר דיברנו על כך בעבר. בגלל שאינם אוכלים בשר, הרי מחפשים תחליפים, מעדנים חלביים יקרים תמורתם, א"כ מה הועילו אותם חכמים שהנהיגו זאת? האם זוהי אבילות?

מניעת בשר איננה אבילות, הרי אפילו אכלים על אב ואם אוכלים בשר, ורק לא אוגן. אנחנו מחמירים בדברים אחרים, שהוא לא מחמיר.

רוב ככל התימנים, ועיקרם, בכללם העיר צנעא וסביבותיה, גדולי תימן, נהגו לאכול. לא כמו שמנסים אחרים לבלבל ולצמצם שזה כביכול רק חלק מן התימנים.

וחושבים להבהיל, בשם השלחן ערוך, פורץ גדר, ישכנו נחש. רח"ל.

זאת טעות גמורה. ההיפך הם רוצים לפרוץ את גדרותינו, לבקוע את חומותינו. לכן שומה עלינו לעמוד כנגדם כחומה בצורה, נגד המגמה שלהם העקבית.

אם התימנים עקשנים כדבריהם, זה טוב. עם קשה עורף. זה סימן מובהק של עם ישראל, כידוע. עם קשה עורף, וסלחתי. אך התימנים לא שתלטנים כמו אחרים. לא כופים את דעתם.

שאלה מהקהל: ומי שרוצה להחמיר על עצמו? תשובת מרן שליט"א: בזה לא יחמיר. שלא יכניס ללב הרגשה כזאת.

שאלה מהקהל: יש אומרים שבני תורה צריכים להחמיר.

תשובת מרן שליט"א: זה לא קשור. רבן גמליאל לא היה בן תורה?

שאלה מהקהל: אומרים שהתימנים מקילים.

תשובת מרן שליט"א: חס ושלום. הרי הם מחמירים בדברים רבים אחרים. מנהגי התימנים יותר מקוריים ויסודיים, על פי הש"ס. מיוסדים על אדני פז.

בעניין ההנהגה בבית הכנסת, יראת שמים והכנעה וכבוד בית הכנסת.

העניין החמישי, זכורני את ההנהגה של אבא מארי בבית הכנסת, את היראת שמים.

חשוב לדבר על הנושא הזה, בגלל מגפת הקורונה בעוה"ר, כי בין היתר זה בעון דיבור דברים בטלים בביהכ"נ, לא שומרים על כבוד ביהכ"נ.

כשאבא מארי היה בביהכ"נ בתפילה, אינני יכול להגיד שהיה כך תמיד, אבל הרבה פעמים הוא לא היה נשען, אלא כפוף, עם הסידור ביד, להראות את ההכנעה בתפילה. וועיין איגרת מהרי"ץ, ושר השלום דף ע"ב ד"ה לימוד. איתמר.]

אני זוכר כי כאשר ניגש לומר את הפיוט יראים שלחוני בליל יוהכ"פ, עוד לא התחיל לומר יראים שלחוני וכבר פרץ בבכי.

השלמה לגבי דברי הטוען כי לא יכול להיות שבעוון הדיבור בבית הכנסת מקבלים ענשים כ"כ חמורים.

לגבי הנושא הזה של דיבורים בבית הכנסת, אמרתי באחד השיעורים הקודמים [בשיעור מוצש"ק פינחס התש"פ] כי לא נכון ההסבר של מי שאמר, שעוון הדיבור בביהכ"נ זאת אינה סיבה שח"ו תהיה מגיפה וצרות, אלא עבירות אחרות הרבה יותר חמורות, רק שהדיבור בביהכ"נ זאת סיבה שלא יתקבלו התפילות.

על מה הוא נשבע? ישנה כאן נקודה שצריכים להבין אותה, מדוע לא ראיתי כהנה לרוע?

הוא אומר שלושה נימוקים, למה הדבר הזה הכי גרוע. ראשית, כי מי יתרון לבעל הלשון? דבשאר עבירות הגופניות, כגול וכעריות וכמאכלות האסורות וכיוצא בהן, יצרו של אדם מתגבר עליו ומחטיאו לפעמים לרשע, לפי שנפשו של אדם מחמדתן ומתאוה להם, לסבת יתרון הנאות הגופניות המגיעות מהן. יש לו הנאת הגוף, והוא לא התגבר על יצרו. הדבר בבחינת מה שכתוב [משלי ו', לז] לא יבוזו לגנב פי יגנב. כיון שיש לו הנאה מכך, הוא עשה זאת. משא"כ בנ"ד, לדבר בבית הכנסת, איזו הנאה יש לך מכך? אבל בזה, אין יצרו של אדם מתגבר עליו כל כך, והוא ברצונו מורד באדונו, ומושך עליו כח היצה"ר והקליפה, ושומע לקול יצרו המחטיאו בדבר ללא הנאת הגוף כל כך. כעניין שדרשו במדרש, שאין יתרון לבעל הלשון. כתוב שהנחש אומר כך, מה יתרון לבעל הלשון, איזה ריוח יש לך בכך. זהו רק דמיון, כאשר האדם מדבר, טוב לו, אבל אפשר בקלות להתגבר. זהו הדבר הראשון.

דבר שני, ועוד, כי בזו העבירה בהכרח הוא חוטא ומחטיא אחרים, כי לא תיעשה ביחידי כ"א בשנים שנים מן הפחוט שבהם, וא"כ חטא הרבים תלוי בו. אי אפשר לדבר לבד. לגבי הרבה עבירות אחרות, אפשר לעשותן לבד, אבל כאן אתה צריך לדבר עם מישהו, צריכים שניים לפחות, א"כ זה חטא הרבים.

דבר שלישי, והיותר מר לי מר – הוא נוהם, זועק מנהמת ליבו – שהוא מזלזל בכבודו יתברך ויתעלה בפרהסיא בתוך קהל ועדה. ובאותן השעות הקדושות עצמן, המיוחדות וקבועות להלל ולשבח, ולקבל עלינו בכל לבבינו היחוד והחיבור. וי ליה דאחזי דלית ליה חולקא באלהא דישראל, ואחזי פירודא בדיבור. וְי ליה. אתה נמצא בבית הכנסת, לא ברחוב, ולא בבית שלך. ובבית הגדול והקדוש, המיוחד והקבוע לעמוד ולשרת לפני המלך ה' צבאות, ולקבל עלינו עול מלכותו ואחדותו

הבאתי אז בזמנו שלוש הוכחות, שהדבר אינו נכון, והסברנו מה הקשר. נכון שישנן עבירות יותר חמורות, אבל העון של הדיבור בביהכ"נ גורם שהקב"ה נותן רשות לשטן המשחית להשחית, וממילא נפרעים גם על הדברים האחרים. אבל עניין הדיבור, הוא מה שגורם שיוצאת הגזירה לפועל.

עכשיו ראיתי חיזוק לכך, טעמים נוספים, בספר יש נוחלין, למהר"ר אברהם הורביץ, אביו של בעל שני לוחות הברית.

הוא כותב כך, אל תדברו שיחת חולין בבית הכנסת, ואפי' לצורך גדול, כי עון גדול הוא מי שמדבר בבית הכנסת, וגורם רעה לעצמו. האמנם אַלם, תעשו עצמכם כאילמים, כשתעמדו בבית הכנסת. וז"ל הרוקת, המדבר בבית הכנסת וחבריו משבחים ומשוררים, קורא אני עליו 'על כל שכני הרעים', כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם.

והוא כותב בהגהות כך, הנה בהיות שרבים דשו ועברו ושנו ושילשו זו העבירה, ונעשית להם כהיתר, ע"כ נעתיק לשון הזוהר בזה. וכאשר יראה האדם, ההפלגה הגדולה שהפליגו התנאים הקדושים ע"ה בחומר זה החטא, אולי ישמור לפיו מחסום ליראת ענשו, לכבוד שם קדשו ית', ושומר פיו ולשונו שומר מצרה נפשו.

אמרו בפ' בראשית, מאן דאשתעי בבי כנישתא, וי ליה דאחזי פרודא, וי ליה דגרע מהימנותא, וי ליה דאחזי דלית ליה חולקא באלהא דישראל, וי ליה דאחזי דלית ליה אלהא, ולא אשתכח תמן ואחזי קלנא בתקיפא עילאה ע"כ. וכ"כ בפ' תרומה.

והנה עפ"י הדברים האלה, עוד מי להם פה לכת המדברים לדבר בבית הכנסת. והאלהים, בכל העבירות לא ראיתי כהנה לרוע.

הוא נשבע, שזהו הדבר הכי חמור. אכן צריכים להבין זאת, וכי אין עבירות יותר חמורות? הרי ישנן עבירות שהן ייחרג ואל יעבור, וכי על כך גם צריך ליהרג ולא לעבור?

ית', ובהיכלו כולו כבוד יאמרו. וי ליה דאחזי קלנא, וכבודם בקלון המירו. ועושה עון, ועובר בפשע. במקום הצדק, שמה הרשע. כאן זה מקום תפילה, ואתה עושה פה שטיות.

כי השער הזה, ה' אלהי ישראל בא בו, לשמוע אל התפילה והרנה. על כן הוא מהמחוייב והראוי להיות המדה ההגונה. כאשר נבא לבית אלהינו, ונתאסף יחד בבית מקדש מעט, לכבוד אלהי ישראל, היה לנו לישוב שם בהכנעה – בשביל כך הבאתי זאת, צורת הנהגת אאמו"ר זצ"ל – ובמורא גדול, מפני מורא מלכות, וכבוד ואימת השכינה. כי יש ה' במקום הזה, ואנו אין משימין לב לידע. והיה לנו לירא ולומר, מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים.

ולזכור ולקיים מוצא שפתינו שאמרנו בבואינו אל הקודש זיאני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך, ולעורר עצמינו ולצייר בדעותינו, לא ציור דמיוני ובדרך העברה, רק ציור שכלי אמתי, ושיהיו הדברים חקוקים בפנימיות ליבנו, דהיינו שעתה אנחנו מתייחדים עם המלך הכבוד ית' בביתו, לפקח ולעיין בענייני המלך ולתקן כל צרכי מלכותו ומושב משר"תיו ומעמד עב"דיו ומלבו"שיהן (הרמז לאבי"ע) על ידי השירות והתושבחות על הצד היותר טוב, כמו שהצריכו בזה החכמים הקדושים רואי פני המלך, וכתבו שסדר הברכות והשירות והזמירות והתפילה, בין בישיבה בין בעמידה זה אחר זה, מתחילה ועד סוף, הכל מתוקן לתקן תיקון כל אחד מהעולמות, דהיינו אבי"ע ממטה למעלה, ולקשרם דא בדא עד רום המעלות, ומסודר לסדר סדר התיקון העליון, ומוסיף כח וגבורה בפמליא של מעלה, נפלאות מדובר בזה. אשרי עין ראתה כל אלה, ואוזן שמעה ותבן לה. איך כל עניין ועניין בפרטי פרטות וכל סדר וסדר, אפי' מה שנראה קל ופחות מאוד, וכל מלה ומלה, מתוקנים כנגד הכבוד העליון, ומגיע לרום המעלות וכו'.

זהו כפי שהבאנו בזמנו [שיעור מוצש"ק ואתחנן התשע"ט] בשם מהרי"ץ זיע"א האומר [עין חיים דף י"ז ע"ב], כי המלים 'אשרי יושבי ביתך עוד' – זה ראשית יבנות אבי"ע. כל תפילת שחרית, זה מקשר ומחבר לכל ארבעת העולמות. אצילות בריאה יצירה עשייה.

גם מהר"ל מפראג עומד על העניין המיוחד בעוונות הדיבור, בספרו חידושי אגדות [שם במסכת יבמות דף מט:]. מה שדיברנו בהתחלת השיעור, כי ישעיהו הנביא אמר 'עם טמא שפתיים', והוא נענש על כך עונש כזה מחריד.

אומר על זה מהר"ל כך, אין בכל החטאים בעולם שגורם לאדם גזר דין, כמו הדיבור. כי הדיבור הוא קשה, וגורם גזירות קשות, כמו שהתבאר בכתובות [דף ח' ע"ב] אצל כל המנבל פיו, ועוד במקום אחר נתבאר באריכות.

כנראה כוונתו למ"ש בספרו נתיבות עולם, בנתיב הצניעות פרק ד', אני צריך להביא ולפתוח את הספר אבל כל אחד יכול לראות לבד, אביא רק ז'ראשי פרקים, מה שמהר"ל מסביר במקומות נוספים. הוא אומר דבר מעניין. למהר"ל היה עומק המחשבה, והוא מסביר למה כ"כ גדול עוון הדיבור, כי הדיבור זה כן האדם. ההבדל בין האדם לבין הבהמה, זה הדיבור.

כתוב בגמ' במסכת שבת [דף ל"ג ע"א], כל המנבל פיו, אפי' חותמין עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה, הופכין עליו לרעה. מסביר מהר"ל שם, למה? וכי מי שניבל את פיו הוא יותר גרוע ממי שחירף וגידף את הקב"ה? מדוע זה יותר חמור?

אלא הוא אומר, לחרף ולגדף זה לא מיוחד לפה, כי אם האדם מחרף ומגדף, אומר ח"ו דברים קשים, דברי כפירה, אז בעצם החטא שלו זה הכפירה, שהיא אינה רק בפה, זה בעיקר במחשבה ובלב, אך זה גם בפה. אבל ניבול פה, זה רק בפה. הוא מלכלך את הפה.

דלא דמי ללשון הרע, שהוא מדבר רע לאחר, ואין עיקר החטא מצד הדיבור רק מצד הרע שהוא עושה בדיבור. אבל זה הוא מצד הדיבור בלבד. לגבי לשון הרע, החטא הוא לא בגלל הדיבור, אלא בגלל מה שיוצא מן הדיבור. אבל בנ"ד, הדיבור עצמו הוא הגרוע.

ולפיכך אם מנבל פיו, אפי' בינו לבינו, נקרא ג"כ ניבול. כמו מי שהולך בגילוי ערוה, אפי' שלא לפני אדם, נקרא גילוי ערוה. מי שהולך בלי בגדים, הדבר מראה שישנו משהו פגום אצלו. כמובן לא מדברים במצבים של הכרח, המדובר על מצבים שהוא לא מוכרח. זה לא בגלל שיש לו צורך בכך לזמן קצר, אלא שהוא נהנה מכך.

ולכך אפי' אם אין שומע אדם, הוא איסור.

וכבר ידענו כי הדיבור הוא קשה, כמו שאמר, דְּבַר הָאִישׁ אֲדֹנָי הָאָרֶץ אֲתַנּוּ קְשׁוֹת וּבְרָאשִׁית מ"ב, ל'. ומכח קושי החטא הזה, אפי' נגזר עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה, נהפך עליו לרעה. שָׁפָץ הַגְּזִירָה קְשָׁה כְּאִשֶׁר הוּא חוֹטֵא בְּנִיבּוּל פֶּה שֶׁהוּא מְנַבֵּל הַדִּיבּוּר.

ויש לך לדעת ההפרש אשר יש בין לשון הרע, ובין ניבול פה. כי לשון הרע הוא, מצד שמדבר בחבירו. ואין עצם הדיבור רע, רק שיאמר פלוני עשה דבר זה, ונקרא לשון הרע, כי חץ שחוט לְשׁוֹנָם יִרְמִיחוּ ט', ז'. אבל נְבִלוֹת־פֶּה, הוא על הדיבור בעצמו. ולכך אף אם נגזר עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה, מפני קושי הגזירה. לפי שחוטא בדיבור שהוא קשה, לכך מתחדש לו גזירה קשה.

בעניין בית כנסת המחולק ל"קפסולות" ע"י ניילון, האם זה נחשב מחיצה החוצצת בין המתפללים.

אנחנו כבר צריכים לסיים, השם ברוך הוא יגזור עלינו גזירות טובות, עדיין לא זכינו שהשיעור יהיה ברב עם בבית הכנסת, אבל אני שומע שמציעים איזה פתרון, אינני יודע האם זה נכון או שלא, שמעתי כי ישנה אפשרות, זה אולי יכול להיות גם פתרון לגבי תשעה באב, שבאים

הוא כותב כך, כבר אמרנו, כי החטא ניבול פה הוא, שחוטא בדבר אשר הוא צורת האדם, במה שהאדם חי מדבר, והוא מנבל פה אשר נחשב צורת האדם. ואף אם הוא חוטא בדיבורו והוא מחרף ומגדף, אין החטא ההוא מיוחד לפה [כי הוא כפירה]. אבל ניבול פה, חטא הזה מיוחד לפה, שאינו עושה דבר רק שמוציא דברי נבלה. ואם הוא מחרף ומגדף, החטא הזה שהוא כופר בעיקר וכיוצא בזה. אבל חטא זה, נקרא ניבול פה, שמנבל את פיו, והוא חוטא בצורת האדם בלבד, שהוא הפה. ולכך אמר לפני זה שבשביל חטא ניבול פה, צרות רבות וגזירות מתחדשות. כל זה, בשביל שחוטא בְּצוּרָה, שהיא כל האדם. ומפני שהוא כל האדם, כי האדם חי מדבר, שכן תרגום אונקלוס ובראשית ב' ויהי האדם לנפש חיה – והוא אנשא לרוח ממללא, הנה כל האדם במה שהוא אדם שהוא חי מדבר. ולפיכך אמר בכאן, שצרות רבות מתחדשות בשביל חטא זה, כי כך ראוי לחטא הזה שהוא בצורה, כי אל הצורה נמשך הכל.

הוא ממשיך לבאר זאת שם במסכת שבת, כשם שחטא הזה הוא בפה, שהפה הוא כל האדם, ולפיכך אפילו אם נחתם עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה, שזהו כל האדם. שהרי ימי חייו של אדם הם שבעים שנה, נהפך עליו לרעה, מאחר שהם חוטאים בצורת האדם שהוא כל האדם. זאת המהות של הבן אדם.

הוא אומר עוד חידוש גדול, הובא בחידושי מהר"ל על אגדות הש"ס וחלק ד', דף נ"ט, כותב דבר מעניין אשר לא שמים לב אליו. וזה לשונו, ואפשר, שאפי' אם היה מוציא דבר נבלה בינו לבין עצמו, היה חטא.

ניבול פה, מה שהאדם מלכלך את פיו ומדבר דברי נבלה, הדבר הזה הוא לא רק כאשר האדם מדבר עם מישהו אחר, אלא אפילו אם זה לעצמו, הוא נמצא לבדו ואף אחד לא שומע אותו, דבר זה לכשעצמו הוא איסור. זהו דבר חשוב.

מצד שני, בספר אורח נאמן ואוירבך שם בס"ק כ"ז כותב כך, מדסתמו הפוסקים ולא ביארו דדוקא שהחלון פתוח, משמע דאין חילוק, דאפי' בסתום, ויש בו זכוכית, ג"כ מצטרף. הוא מביא את מה שהפוסקים דנים לגבי ברכת הלבנה, האם אפשר לברך על הלבנה עם מחיצה זכוכית, לגבי עניין זה אכן ישנה מחלוקת, אבל הוא מדייק בנ"ד מסתימת הפוסקים. זה נכון שכך נראה בפשטות, אבל הדבר אינו כ"כ ברור.

ברם בנדון דידן, שלא מדברים על אדם אחד מעבר לזכוכית או מעבר לניילון, אלא המדובר שבכל מקום ישנו מניין, כאן עשרה וכאן חמש עשרה וכו', הש"צ נמצא עם התיבה במרכז, ובכל מקום ישנו מניין, הדבר הרבה יותר קל.

[לא הבנתי מה הראיה מברכת הלבנה לצירוף עשרה, התם העיקר היא ראייה הלבנה, מה שאין כן הכא דבעינן עשרה במקום אחד, והזכוכית סוף סוף מחיצה היא ונמצא שאינם במקום אחד. וכי אינה נחשבת מחיצה לדיני רשויות וסוכה וכדומה. ולפני שנים רבות ראיתי מי שדן לפסול מחיצת זכוכית לסוכה, לפי שבני אדם אינם יכולים לישן שם מחמת הבושה. ולא ידעתי מה יענה כגון לסוכה העשויה בעיקר הדין, שהיא פרוצה משתי רוחותיה, או סוכה העשויה על-ידי לבודים. הערת ידידנו הרה"ג א"ח כהן שליט"א.]

יתירה מכך, אפשר לראות בפסקי תשובות [סימן נ"ה ס"ק כ"ז דף תצ"ח] שכתב כך, בכמה מספרי הפוסקים מצינו שהביאו את דברי הרב מלכי בקודש [עמ' קי"ב] שמי שביתו או חדרו סמוך לביהכ"נ ושומע כל התפילה ומתפלל עם הציבור הרי זה כאילו התפלל בתוך הציבור, אע"פ שאין מראה פניו להם, ואפילו יש לחדר עוד פתח אחר ליכנס לשם. דכיון שיש בביהכ"נ עשרה, וכל ב"י עשרה שכינתא שריא, אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת, וכל המתפלל עמהם הוי ליה כאילו הוא יושב עמהם בתוכם.

הרבה אנשים, ק"ו בימים הנוראים שיבואו עלינו לטובה, איך יהיה אפשר להתפלל ברב-עם בבתי הכנסת. אומרים שישנו פתרון לשים ניילון לאורך בית הכנסת, לחלק את בית הכנסת למתחמים, בכדי למנוע הדבקה. אפשר לחלק את ביהכ"נ לכמה חלקים, ובכל מקום יהיו לפחות עשרה, כך שלא תהיה בעיני של צירוף של מניין, למרות שישנם האומרים כי כיון שהניילון הוא שקוף אזו בעצם כן ניתן להצטרף. יכול להיות שזהו פתרון, אבל צריך לבדוק זאת, האם זה יכול להועיל.

בכל אופן, שאלו אותי על כך מבחינה הלכתית, כי לגבי ניילון כמובן לא דנו הפוסקים בדורות שעברו, כי הניילון נתחדש רק בזמנים האחרונים. הפוסקים דיברו אז על זכוכית, והכף החיים אומר [בסימן נ"ה אמצע ס"ק ע"ו] כי מחיצה של זכוכית היא מפסיקה. כתוב כי אם ישנם תשעה בביהכ"נ ועוד אדם אחד שמראה פניו מן החלון, הוא מצטרף, אפילו אם הוא העשירי, אבל אומר הכה"ח שהמדובר הוא בחלון גלוי, לא חלון מזכוכית. אם הוא מראה להם את הפנים, למרות שרואים רק את חלקו.

הכה"ח כותב כך, אם יש בחלון מחיצה של זכוכית, הואיל והוא מחיצה לענין צואה, כמ"ש לקמן רס"י ע"ו יעו"ש – הרי לגבי צואה כתוב [דברים כ"ג, י"ד] וְכִסִּיתָ אֶת צִאֲתָךְ, בכסוי תליא רחמנא. אבל לגבי ערוה, בראייה תליא רחמנא – הויא נמי מחיצה לענין צירוף למנין עשרה, ולא מצטרפי לכ"ע, וכמ"ש הפר"ח בסעי' הקודם (הב"ד לעיל אות ס"ט יעו"ש) ע"ד מהריק"ש ז"ל בענין הוילון שכ"כ מגו דהויא מחיצה להך מילתא, הוי נמי מחיצה לצירוף עשרה ולא מצטרפי יעו"ש. וא"כ ה"ה נמי כאן. יפה ללב אות ח'. וכ"מ ממ"ש באות הקודם, שצריך להוציא ראשו מן החלון. והכא כיון שיש זכוכית, אינו יכול, וא"כ אינו מצטרף.

לפי דבריו, מסתבר כי גם ניילון זה חציצה, א"כ אין מה לעשות, כי סוף סוף זאת מחיצה.

שערי יצחק – השיעור השבועי

יש לאנשים מסויימים איזה היתר להחזיק טלפון כזה, ובפרט שבדיוק זאת התמונה הראשונה בעמוד, הדבר בבחינת לפני עור לא תתן מכשול.

הערת המוציאים לאור: זאת מצלמה. זה לא טלפון. כולם ב"ה נהיו חכמים, יודעים מה זה, ואיך זה נראה, ואיזה סוג זה וכו'.

תשובת מרן שליט"א: בכל אופן, הדבר מטעה. רבים שאלו אותי והעירו על כך. למה להיכנס לשאלות? מדוע שאנשים ח"ו יחשבו שאנחנו נותנים לכך גושפנקא? הרחק מן הכיעור, ומן הדומה לו. אני בעצמי אינני יודע, אני לא מכיר את כל זה.

שאלה מהקהל: אולי זה מוגן? אולי זה בלי חיבור בכלל?

תשובת מרן שליט"א: אבל זה מחליש. לא ראוי ולא צריך להביא את הצורה הזאת. כיון שהדבר מטעה ח"ו הרבה אנשים, חושבים שאנחנו כביכול נותנים יד לדברים האלה. למה להכניס דבר שיש בו ספק. גם כתוב והייתם נקיים מי"י ומישראל. לכן אני אומר, כי בעתיד לא לפרסם יותר זאת. מצד אחד אני שמח, כי חשתי שכבר יצא מכשול מתחת ידי, ב"ה אני שמח שלא יצא מכשול, וזה לא גרוע ממש, אבל אם העירו כמה על כך, מסתמא הם תמהים, יחשבו ויביאו ראיה לצערינו. יתירו, ומי יודע להיכן יגיעו רח"ל.

השם ברוך הוא יעזרנו ויצילנו מכל מכשול, אכ"ר.

דהיינו, אם לאדם ישנו בית או חדר בסמוך לביהכ"נ, ובביהכ"נ ישנו ציבור שמתפלל, והוא בביתו לבדו שומע את כל התפילה, נחשב כאילו התפלל בציבור, למרות שהוא לא הראה את פניו. ישנם כאלה שאמרו, כי הדבר תלוי האם ישנם לפחות פתח משותף. במקרה שלנו, מסתמא ישנם פתחים משותפים, כי אם ישימו ניילונים בכניסה הרי כל אחד יצטרך להגיע אל מקומו, א"כ ישאירו פתחים שאפשר יהיה להגיע לכולם. אבל במקרה שאין פתח, אם הפתח שלו מיוחד לחדרו, יש לו חלון שדרכו הוא שומע אבל בעצם אין לו יציאה לכיוון שלהם, בכדי להגיע אליו צריכים לעקוף, לו יש פתח נפרד ולהם יש פתח נפרד.

כעת אני רואה כי אולי לא על זה בדיוק הוא דיבר, כי הוא כותב כאן שישנו עוד פתח, לא חייב לעבור דרך שם, אלא יש לו גם כניסה נפרדת.

אם כן, בנ"ד בודאי שישנו ספק ספיקא, כאשר נצרף את שתי הדעות הללו, באופן הזה הדבר יכול להועיל, יכול להיות פתרון לפי המצב שלנו.

והשם ברוך הוא יאיר עינינו ויהפוך לנו את הימים האלה, לטובה ולברכה. ואת היום המר והנמהר תשעה באב, ייהפך לששון ולשמחה לכל בית ישראל, אכ"ר.

הבהרה לגבי התמונה שפורסמה בשיעור מוצש"ק שלח לך עם מכשיר שנראה כטלפון בלתי כשר.

שכחתי משהו. במכתב של הרב אליהו סוויד הי"ו, שהזכרתי לעיל, הוא הוסיף עוד נושא בזה"ל, בשערי יצחק פרשת שלח לך התש"פ בשל"א בתמונות, יש שם תמונה עם טלפון לא כשר, וראוי להורידה.

יישר כוחו שהוא העיר זאת, וישנם עוד אחרים שהעירו לי כבר על כך. האמת היא, שלא ידעתי מכך, אינני מכיר מהו המכשיר הזה, ברוך ה' אני רחוק מאד מהדברים האלה, אבל גם אני אומר כעת שצריך להוריד זאת. גם אם